

קכט

חיי אדם כלל קרא הלכות ככח

קודם מ"ז בניסן שהוא זמן הקרבת העומר אסור אפי' בזמדין. בא"י עד תחלת י"ז ניסן. ובה"ל עד ליל י"ח ניסן. ולרוב הפוסקים אסור מהית בין בארץ בין בח"ל ואפי' בתבואה של גברים ולדבריהם דינו בכל דבר ככל איסורי תורה ואפי' פליטת כלים אסור אך כיון שהוא דבר קשה לכל העולם ולכן סומכין על הפוסקים דם"ל דאינו נוהג בה"ל ומ"מ כל אוהב נפשו ירחיק מזה. ובמדינות (אשכנז) רוב התבואה נשרש קודם לעומר. אך במדינות אלו ידוע שלעולם אין זורעין קודם פסח שעורים ושבולת שועל. ולכן צריכין לוהר מהם אפי' כשעשאן משקין אבל השם ודגן שקורין (קאקן) רובא דרובא נזרע באלול ותשרי ומותרין. ואינו נוהג חדש אלא בתבואה של ה' מיני דגן אבל לא בשום מין אחר (וכל דיני קדש מניאר בקצוריו שערי לדק פ"ו ע"ט) והגרי"א היה מזהיר לאכול מצות מחדש בליל י"ח ניסן כיון שהיה עליו שם איסור עד היום כדי להראות שמה שנמנע היה מחמת מצות הבורא (וכעין זה כ' תוס' שנוצות דף י"ג ד"ה לא קראו) והיה מחמיר באיסור חדש ככל איסורי תורה:

(ג) הגרי"א ביטל מנהג מלהעמיד אילנות בעצרת משום שעבשיו הוא חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם שקורין (חלצ"י שו"ע:ט) או (פ"ג ט"ז) וע"ז דף י"א תוס' ס"ז) וכתבתי בזה בדין חוקות העמים בחלק י"ד:

הלכות תעניות

כלל קלב. (תקס"ו):

(א) מצות עשה מהית לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבא על הצבור שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות כל דבר שיצר לכם כגון בצורת ודבר וארבעה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו (רמב"ם) וכשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם כך מצוה על כל יחיד שיתענה ויתפלל על צרתו כיצד היה לו חולה בתוך ביתו או תועה מדבר או הבוש בבית האסורים יש לו להתענות ולבקש רחמים (תקע"ח) ודבר זה מדברי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו וידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם המו אלה. וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו צרה זו נקרה מקרה ה"ז דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים. ותוסף הצרה צרות אחרות והוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי (גם אני) עמכם בחמת קרי כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי. ומדברי סופרים להתענות על כל צרה עד שירווחו מן השמים ובימי תעניות אלו זועקין בתפלה ומתחננים ומריעין בחצוצרות (רמב"ם פ"א מהל' תענית) והצוצרות לאו דוקא אלא היה שופר ולכן תמה המ"א בסימן תקע"ה למה אין נוהגין לתקוע בשופר בעת צרה אף על גב דאין דין ת"צ בבבל מ"מ כיון שהוא מ"ע מן התורה:

(ב) מדינא אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי מפני כשידאו שיקנו סעודות גדולות לסעודות ערב וגם לצורך שבת יסברו שרעב בא לעולם וייקרו השער אבל במדינות אלו הלא שכיחי מפיקי שערים ולכן מותר (סימן תקע"ב) ואין גוזרין תענית על הציבור מתחילה בר"ח ולא בהנוכה ופורים או בחול המועד או בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות או ט"ו באב (לנו) ואם התחילו להתענות על הצרה אפי' יום א' ופגע בהם ימים אלו מתענין ומשלימין וזהו מדינא אבל האידנא צבור דינם כיהוד ומפסיקין בר"ח ומשלימין יום אחר וכן נוהגין. וב"ד שגזרו שלא לאכול בשר בכל ב'ה' חצי שנה או שנה אם לא עליה על דעתם שיהיה ר"ח וט"ו באב תוך משך זה צ"ע אם מותר או לא דמסתמא לא נתכונו לאסור ימים שא"א

חיי אדם כלל קלב הלכות תענית

שא"א בהם תחנון או סעודת מצוה (ע' נמ"א ס' תקצ"ג ס"ק ה' ונא"ר ס' תק"ס סק"ט) וישלימו יום אחד אבל יחד שקבל עליו חל האיסור ומשמע דאפי' בסעודת מצוה אלא אם כן התנה בשעת הנדר (סס ונמ"א):

(ג) יחד שרוצה להתענות תענית נדבה צריך לקבל מבע"י בתפלת המנחה שלפניו בשומע תפלה או אחר שסיים תפלתו קודם שיעקור רגליו יאמר הריני בתענית יחד מחר יהיה שתהא תפילתי ביום תענית מקובלת. ושוב יותר לקבל קודם אלהי נצור כדי שלא להפסיק תפלתו רק בשומע תפלה יהרהר בלבו שמקבל התענית ואף על פי שאוכל ושותה אח"כ אין בכך כלום. וכן אם קיבל עליו להתענות ג' או ד' ימים או יותר ואח"כ שיתענה בימים ויאכל בלילות אין בכך כלום דהוי קבלה לכולם ואין צורך לקבל כל או"א במנחה שלפניה ואם קיבל עליו איזה ימים ואינם רצופין כגון שקיבל עליו בה"ב וכיוצא בזה י"א דצריך קבלה לב"א וא' במנחה שלפניו הואיל ואינם רצופים אבל י"א דסגי בקבלה א' וכן נהגו העם (תקס"ג):

(ד) אם קיבל עליו להתענות ב' ימים רצופין מותר לאכול בלילה שביניהם אם לא שפירש בהדיא אף הלילות (סס):

(ה) הרגיל להתענות בעשרת י"ת או ביום א' דסליחות ועד"ה א"צ לקבלם שמקובלים ועומדים מכה מנהגם וכן ת"ח א"צ קבלה וכן תענית בה"ב שאחר פסח וסוכות כשעונה אמן אחר הש"ץ ודעתו להתענות הוי קבלה וא"צ לקבל עוד. וס"מ אם רוצה אינו מתענה כיון שלא הוציא בפיו אבל אם הוציא בשפתיו חייב להתענות וכן תענית שנזהרים הצבור י"א דסגי בהזכרת העי"ן ומכ"ש תענית צבור דא"צ לקבל (סס):

(ו) אם לא הוציא בפיו אלא שהרהר בלבו להתענות אעפ"י שלא הרהר בשעת תפלה אלא אח"כ בעוד שהוא יום הוי קבלה אע"ג דלענין נדר לא מהני הרהור עד שיוציא מפיו אבל תענית הוי קרבן וכתוב וכל נדיב לב עולות. אבל אם לא קיבל אפי' ע"י הרהור אלא שהיה בדעתו להתענות אבל לא נמר בלבו אם כבר התחיל להתענות אסור לאכול בלא התרה אבל כיו שלא התחיל להתענות אינו חל התענית ומותר לאכול (סס):

(ז) אם קיבל עליו קודם תפלת מנחה בפיו רוב אחרונים מחמירים דהוי קבלה (ס' תקס"ג נמ"א והט"ו נס"י תקס"ג) ואפי' לא הוציא בפיו אלא שגמר בלבו י"א דאעפ"י צריך להתענות מדין נדר וכיון דהוא מלתא דאורייתא אזלינן לחומרא (סרי לראש"י מותר לקבל כל היום ולר"ת הרהור כדנזר ומכ"כ הט"א נס"י תקס"ג נס"ס הלכנס לדוקא כהולא מפיו חל כהרהור אין קייב להתענות הוא ממנה דלדרכה נלכנס ס"י תקס"ג סע"ו ו' כתב דלא הוי קבלה לענין ענינו משמע דעכ"פ צריך להתענות וכ"כ ח"י (סס):

(ח) אפי' אבל עד חצי היום וקיבל עליו תענית עד הלילה חייב להתענות כדין נדר (סס):

(ט) אם לא קיבל עליו במנחה לא נקרא תענית לענין שאם חייב תענית סתם לא יצא די נדרו. ונ"ל דבזה יש להחמיר אפי' קיבל קודם מנחה דהא י"א דלא מהני קבלה זו (סס):

(י) אם קיבל להתענות יום סתם אפי' בערב שבת צריך להתענות עד שיראוג' בוכבים בינונים (כאל גדולים לא מהני כנ"ל נמ"א) אם לא שפירש בשעת קבלת התענית עד איזו שעה שירצה וכן ת"ח צריך להשלים עד צה"כ ואפי' בע"ש (תקס"ג ונמ"א סימן רמ ט) שכן המנהג אבל תענית של ע"ת אפי' ער"ה א"צ להתענות רק עד פלג מנחה אחרונה שהוא שעה ורביע קודם צה"כ ויתפלל מנחה תחלה וכן חתן. ומ"מ נכון להתנות מתחלה:

(יא) בענין תפלת ענינו יש מחלוקת בין הפוסקים ד"א דכל שלא קיבל עליו מבע"י או אפי' שקיבל עליו להתענות עד אחר תפלת ערבית כיון שאין משלים אין מתפלל ענינו וכן נוהגים לענין אם גזרו הצבור תענית עד אחר מנחה כיון שאין משלימין

חיי אדם כלל קלב הלכות תענית קצ

משלימין אין הש"ץ אומר ענינו אבל לענין יחיד נהגים להתפלל ענינו אפילו לא קיבל עליו מאתמול רק עד מנחה גדולה אם התפלל קודם שאכל אבל אם אכל מקודם אינו מתפלל וה"ה אם לא קיבל עליו מאתמול כלל והמתענה כל היום ואם לא קיבל עליו מאתמול וגם לא התענה אלא עד מנחה גדולה צ"ע אם יתפלל ענינו וס"ג נכון שידלג תיבת ביום תעניתו אלא יאמר ענינו ה' כי בצרה גדולה בו (וע' כ"ט). ובתענית הלום לכ"ע מתפלל ענינו אעפ"י שלא קבלו מב"י (סג); (יב) אם סרוד בעסקו עד חצי יום או יותר ונמלך להתענות עד הלילה כיון שלא אכל כל היום נקרא תענית שעות ומתפלל ענינו:

(יג) כיון התענית הומה לצדקה ולקרוב ולכן האומר אם לא אעשה דבר פלוני או שב בתענית אעפ"י שמה שתלה תעניתו בו הוי דבר רשות לא אצרינן דהוי אסמכתא אלא צריך לקיים נדרו וכ"ש אם תלה בדבר מצוה או שאמר אם יצילני ה' בצרה או אם יצילה דרכי דהוי נדר גמור (סג):

(יד) נהגין שיחיד אינו אומר ענינו אלא במנחה שמא יצטרך לאכול אבל ש"ץ אומר גם בשחרית שא"א שלא יתענה א' מן הצבור וש"ץ אומר ברכה בפ"ע בין גואל לרופא ואם שכה נתבאר לעיל בהל' תפלה כלל כ"ט ס"י ה' אבל היחיד אין קובע ברכה לעצמו אלא כוללה בשומע תפלה וכשמגיע לכי אתה שומע תפלה בו אומר ענינו ומסיים כי אתה ה' העונה בעת צרה פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה כי אתה שומע תפלת עמך כו' בא"י שומע תפלה ודלא כהמון עם שמסיים בא"י העונה בעת צרה וזה טעות גדול (תקס"ה):

(טו) טוב לומר אחר אלקי נצור רבון העולמים הנדפס בסידור אבל אין היחיד רשאי לומר "ג מדות דרך תפלה ובקשה דהוי דבר שבקדושה שא"א בפחות מיד אבל מותר לאומרה דרך קריאה בניגון וטעמים:

(טז) המתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה נענש על כך אבל אם אינו עושה להתפאר אלא שמבקשין ממנו שיאכל מותר לומר שמתענה: (יז) כל תענית חוץ מט"ב ויה"כ מותר לאכול ולשתות עד שיעלה ע"ה והוא שלא ישן שינת קבע אבל אם ישן שינת קבע אסור לאכול ולשתות וא"כ התנה ואם הוא רגיל לשתות לאחר השינה א"צ להתנות על השתיה (תקס"ז):

(יח) כל השרוי בתענית הן על צרתו או על חלומיו או שמתענ' עם הצבור על צרתם ה"ז לא ינהג עידונין בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהיה שמה וטוב לב ונכ"ש שלא ישחק בשום שחק אלא דואג ואונן כנאמר מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו (תקס"ח) וכל הפורש מן הצבור בין בתענית ובין בממון או בגופו אינו רואה בנחתן וכל המצטער עמם וזכה ורואה בנחתן. ואם אינו יכול לעזור הצבור לא בגופו ולא בממנו אל יעמוד במקום סכנה (סס' תקע"ז):

(יט) בתענית יחיד מותר לשעוס את החבשיל אם יש מלה או תבלין דכיון דתלי בקבלתו מסתמא לא קיבל עליו אלא אכילה ושתיה. ושעיה לא הוי אכילה ושעיה זו בחיך דוקא ולדוקקו מיד שלא תעבור מן החיך ולפנים ומותר לשעוס עד רביעית ודוקא מעט מעט ופליט אבל רביעית בפעם אחת אסור אפי' מפליט מיד ואפי' מעט מעט אסור יותר מרביעית וכל היום מצטרף לרביעית ודוקא בתענית יחיד אבל בת"צ הבתובים דוקא דהיינו י"ז תמוז וצו"ג ועשרה בטבת ותענית אסתר לאפוקי ת"צ שגזרין הקהל לפעמים (ל"ה) דלא תלי בקבלתו נהגין להחמיר (תקס"י) ובט"ב וביה"כ מדינא אסור ונ"ל כשמבשלין ביום לצורך סעודת מצוה אפי' בתעניתם הבתובים חוץ מט"ב מותר לשעוס אם צריך מלה ותבלין ובלבד שיזהר לפלוט ולא יבלע כלום ודוקא מעט מעט ועד רביעית (דהא הכנה פוסקים סמירין אפי' בלא סעודת מלוה):

(כ) ולדחוק פ"ז במים בשחרית בת"צ אסור (ומ"כ המ"א דנפיקות מרביעית מותר היינו לדעת הנ"ל כ"ע דמחיר טעיה נ"ל אכל לרמ"א דטעיה אסור נ"ל ה"ה רמ"ה) אבל בתענית יחיד מותר במים אפילו יותר מרביעית דבמים לא מתהני כלל והיה בחומץ שאינו ראוי לשתיה אבל בשאר משקין אסור ביותר מרביעית. ונ"ל דבמקום צער

חיי אדם כלל קלב הלכות תענית

צער גדול יש להתיר אפי' במ"ב רחיצת הפה במים רק שיהיה ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבא לגרונו וביה"כ יש להחמיר גם בזה בכל מה דאפשר (תקס"ו):

(כא) בתענית יחיד מותר ללעוס עצי קנמן ושאר עצים מתוקים ללחלח גרונו ולפלוט אבל בת"צ וכ"ש מ"ב ויה"כ אסור (סג):

(כב) הרוק אם יש באפשר יפלוט ומ"מ במקום דא"א מותר לבלוע אפי' ביה"כ דאע"ג דאוכלין שאין ראויין לאכילה פטור אבל אסור היינו במתכוין לאכילה אבל בכליעת רוקו שאינו מכוין כלל להנאתו מותר (מ"א פ"א ס"ג):

(כג) הנודר לצום עשרה ימים ולא ייחד דוקא לימים ידועים אלא באיזה יום שירצה וקבל עליו במנחה להתענות למחר והוצרך לדבר מצוה לאכול כגון בסעודת מצוה אע"פ שאין שייך בנה או מפני כבוד אדם גדול או שמצטער ה"ז לזה ופורע יום אחר לאחר שהתענה מקצת היום (פ"ר נ"ס הראש וכו') שהרי לא קבע הימים בתחלת נדרו ואע"פ שקבלו במנחה שלפניו היינו מכח נדרו שקדם לו אבל אם נדר מתחלה להתענות אלא שקיבל עליו במנחה להתענות למחר וכ"ש אם אמר בתחלת נדרו אתענה יום פלוני או בה"ב כל השנה או חצי שנה וכ"ש ת"צ או יום שמת בו אביו ואמו דכיון שמהוייב לצום יום זה דוקא אפי' מצטער הרבה אינו יכול ללחו ולאכול היום ולהתענות יום אחר (תקס"ח):

(כד) ודוקא שאמר בה"ב כל השנה או שאמר בה"ב של חצי שנה זו אבל אם אמר סתם בה"ב חצי שנה אין זה כיום זה אלא כסתם שהרי אינו נדר להתענות דוקא בחצי שנה זו ולזה ופורע (מ"א סג):

(כה) הנודר להתענות בה"ב מותר להחליף ולהתענות בה"ב אלא לא ימים אחרים לפי שמסתמא כוונתו להם הואיל והם יומא דדינא (סג):

(כו) מיהו תענית בה"ב שאחר פסח וסוכות או עשרת י"ת ואירע ברית או פדה"ב או שאר סעודת מצוה (מ"א ס"ק ט') מצוה לאכול וא"צ התרה כי כל המתענה אדעתא דמנהגא מתענה ולא נהגו להתענות בימים אלו כשיש סעודת מצוה. ונ"ל דה"ה פדה"ב שלא בזמנה נמי נקרא סעודת מצוה (ל"א כ"ט ס"ג) לאסור עפ"י התוס' נמ"ק ובכ"ז כתנתי כה"ל שבת כלל א' נב"א דנסינוק ונסי"ם א"ל להל' דהוי סעודת מצוה וכתנתי בפירוש דעת התוס' ג' כ' דנזריהם דל"א כ"ט א' שדק דנזריהם) אבל שאר תעניות שגזריהם הצבור וכן יא"צ אסורים לאכול אפי' בסעודת מצוה. כ' סיון שחל בע"ש מותר לאכול על סעודת מצוה כיון דא"א לעשות הסעודה בלילה ואם חל בחול הניח במ"א בצ"ע אם מותר לאכול בסעודת מצוה שהרי יכולין לעשות הסעודה בלילה (מ"א ס"ק י') ונ"ל דבעיר שאין מתענין כ' סיון ויש שם אנשים ממקומות שמתענין אם צריכין להשלים למנן על הסעודה מותר' לאכול (וכה"ג כ' נב"ר סי' תקפ"ו):

(כז) ואם ידע לפני ר"ה שיאכל בין ר"ה ליה"ב על סעודת מצוה מחויב להתענות יום א' לפני ר"ה דהא הטעם שמתענין ד' ימים לפני ר"ה הוא להשלים ד' ימים שאוכלין בעש"ת. ודוקא כשיש מיום א' דסליחות יותר מד' ימים כגון שחל ביום ש"ק או ביום ב' אבל אם חל ביום ה' וא"כ ליכא אלא ד' ימים א"צ להתענות יום א' קודם הסליחות דמקרא לא קבילו עליהו אלא להתענות דוקא בימי הסליחות (סג):

(כח) וכיון שהטעם בתעניות אלו שמתענים אדעתא דמנהגא ולכן דוקא בשלא קיבל עליו תענית במנחה אלא שסמך עצמו על המנהג או שענה אמן כשמברכין בה"ב דאז לא קיבל עלי' בנדר ואם רצה שלא להתענות רשאי ולכן אפי' לא ידע שיזמין אותו לסעודה והתהיל להתענות מ"מ מותר לאכול בסעודת מצוה אבל אם קיבל עליו התענית במנחה שעשה יותר ממנהג צריך לקיים ולהתענות אפילו בסעודת מצוה ורא דאף כשקיבל עליו במנחה מותר כיון שקבלתו היה עבור המנהג אבל מי שאינו מתענה כל בה"ב או כל עש"ת אלא שמתענה יום או ימים ונמצא דזה צריך לקבל במנחה ודינו כאלו מתענה באמצע השנה שהרי אינו

חיי אדם כלל הלקוח תענית קצא

אינו תלוי במנהג וחייב להתענות (ס) וה"ה מי שיש לו מקצת חולי אם לא קבל במנחה אלא על דעת מנהגו אינו צריך התרה אבל אם מתענה יותר ממה שהצבור מתענין צריך התרה (ס') תקפ"ח מ"א ס"ק י"ג) אבל הש"ך כ' ב"ד ס' ר"ד סק"ב דמחמת שאינו בריא לעולם צריך התרה:

(כט) במקום דמותים לאכול על הסעודה אינו תענית כלל ומותר אחר לאכול אפי' בביתו אבל קודם הסעודה אסור לאכול אבל בעלי הברית מותרים לאכול מיד דייט שלהם הוא (ס) חוץ מט"ב שנדהה כדלקמן כלל קל"ז (א"ר):

(ל) ת"צ או ת"ח או יום שמת בו אביו ואמו ושכה או הויד ואכל אפי' הרבה חייב להשלים כיון דיום זה מיוחד להתענות ואע"ג דמדינא אין צריך להתענות יום אחר מ"מ ראוי להתענות לכפרה בה"ב אבל אם נדר להתענות יום א' או ב' ומחמת הנדר קיבל עליו להתענות למחר (כן כ"ל כס"כ המ"ח נסק"ו ו') ושבה ואכל אפי' רק כזית או ששה מלא לוגמיו אע"ג ד"א דאיבד תעניתו ומותר לאכול מ"מ יש פוסקים דכיון דקבלו הוי כיום זה וחייב להשלים התענית. ומ"מ כיון דמדינא איבד תעניתו נותנין עליו עוד הומרא שצריך להתענות יום אחר מספיקא ודוקא שאכל כזית בפ"א או ששה מלא לוגמיו בפ"א אבל אם לא אכל בפ"א אלא שהפסיק בין תחילת אכילה ראשונה לסוף אכילה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס וכן אם לא ששה מלא לוגמיו בפ"א (עיין נהל"י כ"ס ס"ס תרי"ג) לא איבד תעניתו כלל ומשלים התענית וא"צ להתענות יום אחר דזה לא נקרא אכילה. והגורד לצום ב' ימים ולילות ושכה ואכל בלילה צריך להתענות ב' ימים רצופים אחרים (ס):

(לא) המקבל עליו להתענות יום א' או יותר ומצטער הרבה בתעניתו יכול לפדותו בממון דאומדן דעתא דאדעתא דהכי קיבלו דתענית נחשב לצדקה וכיון שנותן דמי חלבו ודמו לעניים יצא ואם קבלו דרך נדר לא מהני ושעור הפדיון העשיר לפי עשרו (ס) אבל בתענית שגוזרים הצבור לא מהני פדיון אם לא שהתנו כן הצבור:

(לב) מי שנדר להתענות כך וכך תעניתים אעפ"י שבשעת נדר היה ימות הקיץ יכול לדהותם עד ימות החורף אם הוא חלש וצער לו להתענות בימים ארוכים דמסתמא לא היה הגון לו להתענות בימים ארוכים אבל המ"א חולק בזה דחיישינן שמא ימות (ס):

(לג) בת"צ ש"ץ שאינו מתענה לא יתפלל ואם אירע שעבר לפני התיבה יאמר (נ"ג ת"ת) ענינו ביום צום התענית הזה (מ"א ס') תקפ"ו ס"ק ז'. וכל דמינח (נ"ג ת"ת) הוא ט"ס דמח"כ לדעת ר' נתן משמע דאפי' עלה יד ולטור משמע דלאחר ברכה נס"ע בין גיאל לרופא וכיון דפסק דביעבד כטור א"כ יאמרכה כדיון כן כ"ל ובמחלית השקל מקיים גי' המ"א שלפנינו (נ"ג ת"ת) ח"ל דהטור ס"ל דאפי' לכתלה יכול להתפלל מי שאינו מתענה ולומר ענינו ברכה נס"ע וכהי דהרנ"י הסכי' לדעת המולקים היינו לכתלה גס אפילו דיעבד שלא לקנוע ברכה נס"ע אלא יאמרכה נס"מ ויסיים ג"כ נא"י ש"ת לנד וכיון שאומר ביום התענית הזה ולא תעניתנו שפיר דמי דאינו משקר כסדרת הטור וגס לא קנע ברכה נס"ע וגס הלזור ילאו י"ק כמזכיר נס"י קי"ט דאם שבח נס"ע ענינו יאמר נס"מ וכו' גס המ"א דאם סיים נס"מ לנד ילא לכן אס' הנ"ץ אינו מתענה יעשה כן לכתלה) וה"ה אם אין ש"ץ אחר מוטב שיסתפלל מי שאינו מתענה משיחבטלו לשבוע קדיש וברכו. ואם אין בבהכ"נ "שמתענים אע"פ שיש בעיר "שמתענים אין הש"ץ קובע ברכה בפ"ע אלא דינם כיהודים ומ"מ יאמרנה בש"ת כיון שהוא תענית צבור (א"ר וכו' מ' נחמ' רכ"ז א' ס' פ"א). ויחיד שאינו מתענה ומתפלל עם הצבור יאמר בש"ת ענינו ויאמר ביום תענית צבור זה (א"ל) ויטא נס"מ נ"מ) אבל כשמתפלל עם הש"ץ לא יאמר אפי' עם הש"ץ לברכה בפ"ע. וש"ץ המתענה תענית יחיד לא יאמר ענינו כשמתפלל בקול רם אפי' לא התפלל עדיין בלחש אלא יאמר ענינו אחר סיום תפלתו. והש"ץ יאמר במנחה אלקינו וא"א ברכנו בכרכה כו':

(לד) בתעניות צבור הכתובים חוץ מ"ב קורין ויחל ומפסירין דרשו בין שחל

חיי אדם כלל קלב הלכות תענית

בשני חמשי בן שחל בשאר ימים אפי' חל בע"ש מפטירין דרשו. וכן תענית בה"ב שאחר הפסח ואחר סוכות וכן ב' סיון מאחר שהוא מנהג קבוע ברוב ישראל דינו כת"צ לכל דבר. אבל כשהצבור גזרים על כל צרה שלא תבא עליהם אם קבעו ביום אגד"ו לפעמים גזרו הראשונים ולא קראו בתורה כלל רק אמרו סליחות ותחנונים. ורמ"א ב' ד יכולין לקרות ויחל ולומר ענינו. אבל אם חל ב' ה' שחרית אין דחין פ' השבוע ולמנהג ויחל ודרשו. ואם גזרו שלא לשום צורך אלא לשוב בתשובה וכן ער"ה יש מקומות שקורין בתורה במנחה ולא בשחרית ובמקום שאין מנהג אין לנהוג כן לכתחלה (מקס"ד) וכ"ז דוקא כשיש" המתענים באותו בה"ב ולענין אם יש בהן שאינו מתענה בשחרית דבלא"ה קורין בתורה אפי' קורין ויחל מותר לקרותו אפי' כשהתענית הוא ביום אגד"ו. ובמנחה לעולם לכתחלה יצא מבה"ג ואם קראוהו בדיעבד יעלה נוכח כמבאר לעיל בה"ב תפלה כלל ל"א סימן י"ט (סע):

(לה) מי שנתחייב לצום עפ"י תקוני תשובה מרוקח והארי כך וכך תעניתים טוב יותר להתענות מפוזרי כמ"ש"ב והטאתי נגדי תמיד ומי"מ אם ירצה יכול לפסור אותם בהפסקות דהיינו ב' ימים וב' לילות רצופים ויפסיק מעט מבע"י דנחשב ליום א' ויום ראשון ג' ליום א' ויום שני נחשב כל שעה ושעה ליום והוא כ"ד שעות וא"כ היו כ"ו זמנעט בליל ג' ונחשב לכ"ז תענית' וג' ימים וג' לילות רצופים נחשבים לע"ב תעניתים ועיין בסוף קיצור ר"ח אבל הנודר לצום כך וכך ימים צריך לקיים בדרו ולצום מפוזרים (מקס"ה):

(לו) המתענה ת"ח בשבת ובי"ט או בחה"מ או ברי"ח או בחנוכה ופורים או בעיה"ב צריך למיתב תענית לתעניתו ואפי' בניסן או בימים שבין ר"ח סיון לעצרת או בין יה"כ לסוכות ומ"מ המתענה ת"ח ברי"ח ניסן או אב א"צ למיתב תענית לתעניתו ד"א דמצוה להתענות והוי תענית צדיקים (סע):

(לז) (יאר לייט) מתענה ביום המיתה ולא ביום הקבורה ואפי' בשנה ראשונה ואפי' נקבר ביום שלאחריו ונהג האבילות עד (יאר לייט) ולא יותר ואם נקבר ב' או ג' ימים אחר המיתה יתענה ביום המיתה וינהג אבילות עד תשלום י"ב חדש מיום קבורה (כן הכריע נא"ר) אבל בשמע שמת אביו משל' האבילות ביום המיתה בשאר אחיו. ואם חל יא"צ בימים שא"א בו תחנון המנהג שלא להתענות כלל. ואם הוא בעל ברית א"צ להתענות ד"ט שלו הוא ואם ירצה יתענה עד מנחה גדולה. אם מת באדר המנהג שבשנת העיבור מתענה בראשון ויש מחמירים להתענות בשניהם (ונביאורי הגר"א הכריע לעיקר כדע"ה זו ע"ה) ואם היה השנה שבת בו מעובר מתענה בחדש שמת בין בראשון בין בשני (סס) ונ"ל דאם א"י אם בראשון או בשני יתענה בשני חדא שהרי מוקמינן האדם על חזקתו ואמרינן ה' היה ועוד שהרי י"א דלעולם מתענין בשני (ושאר דיני יאר לייט ע' נזכרת פ"ד):

(לח) (יאר"ל) צריך להשלים אפי' חל בע"ש אבל אם חל בשנה ראשונה בע"ש ולא השלים אזי כשחל בע"ש אינו צריך להשלים אבל אם חל בחול וא"כ צריך להשלים ממילא חל עליו הנדר (וע' בה"ב שבת כלל א' סי' ק'): (לט)

(לט) הנודר לצום כך וכך ימים רצופים ואירע בהם תענית חובה עולין לו (וע' נסי' מקס"ט במ"א בזה כמה קילוקי דינים):

(מ) יחיד המתענה על צרתו ועברה או על חולה ונתרפא או מת צריך להשלים כל התעניות שקיבל עליו אבל צבור שמתענין על שום דבר ונענו קודם חצות לא ישלימו ואם ת"ח ורוב צבור רוצים להשלים אין יחיד רשאי להפריש מהם (ועיין במ"א סי' מקס"ט ס"ק א') ויחיד שמתענה ת"צ ונודע שקודם קבלת התענית כבר עברה א"צ להשלים. וה"ה צבור ששמעו אחר חצות שקבלו התענית במעות א"צ להשלים ובוה אין ראוי לצבור להחמיר אא"כ שכבר הוא סמוך להשיפה (סע):

(מא) דין הנודר להתענות ופגע בו ר"ח וחנוכה ופורים נתבאר בא"ח סי' תקיע ודין באיזה ימים אין גזרים ת"צ בסי' תקעב:

(מב) מי שעבר עבירות ידועים המבואר ברוקח ובכתבי האר"י כמה ימים

צריך

חיי אדם כלל קלב הלכות תענית קצב

צריך להתענות לכפרה חייב להתענות אע"ג דמצטער בזה הדבה ואעפ"כ אם ת"ח הוא ותורתו אומנתו אפי' בזמנ'ו לא יסגף עצמו כ"כ אפי' על עונות ידועים רק שישב לסני ה' בלב שלם ויבכה מקירות הלב וילמוד יותר ממה שהיה רגיל כי התורה הוא מקוה טהרה ונמשל לאש וכל אשר יבא באש יובא וטהר וימטט מכל התענוגים ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יחלש כדי שיהיה לו כח לעבודת ה' ולא ילך לשום סעודה וכ"ש לסעודת טריעות וישמור שבת בכל דקדוקה ופרטיה ואם אפשר שיתענה עכ"פ בכל שבוע יום א' או עכ"פ כל יום בה"ב עד חצות והעיקר הבניה והוידוי וגדרים שלא יעשה זאת עוד לעולם וה' יראה ללבב (וע' נהלכות חסידות). ומ"מ מי שהוא איש בריא ואין התענית מזיק לו כלל אלא שרוצה להתענות לתשובה על עבירות שאדם דש בעקבו נקרא קדוש אבל אם אינו בריא וחזק וע"י התענית מתיש כהו אפי' מי שאינו ת"ח נקרא חוטא ואם הוא לומד וע"י התענית ממעט במלאכת שמים אינו רשאי לישב בתענית אא"כ כשהצבור גוזרים תענית דאז אסור לפרוש מן הצבור ומלכדי תנוקות פשיטא דאסורים להתענות שממעט מלאכת שמים וגזיל את הבריות (תקע"ו):

(מג) נוהגין שהחתן והכלה מתענין ביום חופתם מפני שמוחלין להם עונותיהם ואינם מתענים ברא"ח הו"ח מרא"ח ניסן שהוא ת"צ ולא בהנוכה ופורים ולא בסיו שבט ובסיו' אב אבל בניסן ובימים שבין ר"ה סיון עד שבועות ובין י"ח לסוכות ול"ג בעומר מתענין (ס' תקע"ג) ובא"ח של שבועות אינם מתענים (כללימל) כקניגה י"י (פ):

(מד) דין תעניתים על הגשמים בא"י ועל שאר הצרות הכאות על הצבור מבואר בש"ע מס' תקע"ה עד ס' תקפ"ו ודין ימים שמתענים בו תענית צדיקים (סג):

הלכות תשעה באב.

כלל קלב. (תקמ"ט):

(א) יש ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהם כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות שזכרון הדברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם. ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהן כי אין העיקר התענית כמ"ש"כ באנשי נינוה וירא ה' את מעשיהם ואמר ר"ל וירא את שקם את תעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם ואין התענית אלא הכנה לתשובה לכן אותן אנשים שכשמתענים הולכים בטו"ל ובדברים בטילים תפשו הטפל והניחו העיקר ומ"מ אין לפטור א"ע בתשובה לבד כי ימים אלו הם מ"ע מדברי הנביאים להתענות בהם וכבר קבלו כל ישראל ונהגו כן בכל העולם (כלקמן ס' ו):

(ב) ואלו הן יום ג' בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ונכבה גחלת ישראל הנשארת לאחר שחרב ביה"מ והשאירו נבוכדנצר בא"י ושם אותו לראש על ישראל וע"י שנהרג גלו כולן ונהרגו מהם לאלפים:

(ג) עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל ג"נ הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק ומה נמשך ההורבן:

(ד) י"ז בתמוז אירעו בו חמשה צרות נשתברו הלוחות כשירד משה מן ההר כמפורש בתורה וזה היה ב"ז בתמוז ובטל התמיד עוד מלהקריב בבית הראשון והובקעה העיר בחורבן בית שני דאע"ג דבחורבן הראשון נבקע' העיר בט' לחדש כיון ששניהם היו בחדש זה קבעו להורבן בית שני דחמירה עלינו ולא רצו לגזור בשניהם דאין מטרותיהן על הצבור יותר מדאי ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה והעמד צלם בהיכל על ידי רשעי ישראל וזה גרם גלותינו וחורבנו (ס' תקמ"ט):

חיי אדם כלל קלג הלכות ט"ב

(ה) וט"ב שהיה בו חורבן הגדול שנחרב בה"מ הראשון וגם השני ואותו היום הוא מוכן לפורענות מיום עלות ישראל ממצרים שבו ביום נגזר על אבותינו שבמדבר שלא יכנסו לארץ בו ביום חזרו המרגלים וכבו ישראל בכיה של הנם ונקבע לבכיה לדורות ונלכדה ביתר היא היתה עיר גדולה והיו בה אלפים ורבעות מישראל והיה להם מלך גדול וחשבו כל ישראל שהוא מלך המשיח ונפל ביד הנכרי' ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן בהמ"ק ובו ביום חרש טורגוסרוס את ההיכל ואת סביביו ונתקיים הפסוק ציון שדה תחרש :

(ו) ג' תעניתים אלו הוי' מט"ב תקנו הנביאים שאם ירצו כל ישראל ויסכימו שלא להתענות בהם הרשות בידם אמנם כבר רצו כל ישראל וקבלו עליהם לדורות להתענות בהם ולכן אסור לפרוץ גדר ומ"מ בשעה שרצו וקבלו הקילו בהם שהיו מותרים לאכול בלילה שלפניהם וכן עוברות ומניקות פאורות אלא שכ"ז שאינן מצטערות נהגו להתענות ואם מצטערות הרבה אסורות להחמיר על עצמן וכן חולה אפי' אין בו סכנת פשור מלהתענות לכ"ע ומ"מ אף הצריך לאכול לא יתענג עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך ואפי' הקטנים שיש להם דעת להתאבל אע"ג שאין מחוייבין להנכם אפי' בן י"ב שנה ואפי' בתענית שעות מיט ראו' להנכם שלא יאכלו רק כדי קיום הגוף להם ומים או שאר מאכל פשוט כדי שיתאבלו עם הצבור (תק"כ):

(ז) גם הקילו בהם שמוותרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ומ"מ הבריא ומי שהוא בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב אלא שאם חל יום טבילה יקים עונתו וגם בנעילת הסנדל לא יחמיר משום חוכא וטלולא . ועשרה בשבת שחל בע"ש צריכין להשלים ואם חלו תעניתים אלו בשבת דוחין אותם לאחר השבת :

(ח) כיון שב"ז בתמוז התחיל מקצת החורבן שבטל התמיד ובטלו הנסכים לכן נוהגים שאין נושאים נשים מי"ז תמוז וכ"ש דאסור לעשות מחולות וריקודין וגם נוהגין לאסור תספורת מי"ז בתמוז אבל בכבוס לא נהגו לאיסור שאין גוזרין על הצבור גזירה שא"ל לעמוד בה וכן מותר ברחיצה אפי' בחמין . ויש נוהגין שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מי"ז בתמוז אם לא בשבת או סעודת מצוה ואם קיבל עליו בפידוש בלשון גדר שלא לאכול בשר ויין עד ט"ב אסור אפי' בשבת וצריך התרה אבל אם לא הוציא רק בדרך קבלה בעלמא מותר בשבת ובסעודת מצוה (תקכ"א ח"א ס"ק כ"ז) ויש שמתענין לגמרי מי"ז ואילך וגם נוהגין שאין מברכין שהחיינו בימים הללו אף על גב דאפי' אבל מברך שהחיינו מימ' ימים אלו כיון שהזמן הוא זמן פורעניות אין מברכין שהחיינו לזמן הזה ולכן ג"כ אין לובשין בגד חדש דצריך לברך שהחיינו ובשבת יש נוהגין היתר לברך שהחיינו ואם לא ימצא הפרי אחר ט"ב או על פדיון הבן מברכין אפי' בחול כדי שלא יחמיץ המצוה . צריך לזהר מי"ז בתמוז עד ט"ב מראש ד' שעות עד סוף ט' שעות שלא לילך יחידי ולא יכה התלמידים בימים ההם אפילו ברצועה . וראוי לכל אדם להתאבל בימים ההם אחר הצי היום ויבכה כמו הצי שעה :

(ט) משנכנס ר"ח אב אין שמהין כלל ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לשתמיט מניה דריע מזליה ואם אפשר ישתמיט מניה כל החדש ועכ"פ עד אחר ט"ב (סג) :

(י) מר"ח עד התענית מדינא י"א דצריך למעט בכל משא ומתן . ומנהגנו להתיר בכל מו"מ שהכל נהשב לדבר מצוה שהוא פרנסתנו ומימ' צרכי חופה ובנין של שמחה צריכין למעט ואפי' שאר בנין שאינו אלא להרוחה בעלמא אסור ואם קצין עם נכרי לציר ביתו אם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר ט"ב נכון הדבר וא"ל מותר (סג) :

(יא) אסור לעשות נשואין מר"ח עד התענית מדינא ואם לא קיים פיו מדינא מותר לעשות נשואין כיון שהוא מצוה אלא דנוהגין דאעפ"כ אין נושאין דלא מסבגי מלתא אבל מותר לעשות שידוכים כמו שנהגו בכתיבת תנאים ולאכול מיני

קצנ

חיי אדם כלל קלג הלכות ט"ב

מקחת דזה לא הוי סעודה כלל אבל לעשות סעודה אסור (ס"ט מ"א ס"ק י') ואפי' במ"ב עצמו מותר לעשות שידוך שלא יקדמו אחר :

(יב) אע"ג דמדינא אין אסור לכבס אלא בשבוע שחל ט"ב אנו נוהגין לאסור מ"ה והאיסור הוא משום אבילות שגם האבל אסור בהן ואפי' אין לו אלא חלוק אחד אסור ומיהו מ"ה עד השבת יש להתיר באין לו אלא חלוק אחד (א"י) וכן המכובסים מקודם אסורים בין ללבוש בין להציע בהן המטה ואפי' מטפחות הידים והשלחן אסור ואפילו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו אחר התענית אסור . ואסור לעבריות לכבס אפי' בגדי נכרים בשבוע שחל ט"ב בו משום מראית העין שלא ידעו שהוא של נכרי אבל אם ניכרים שהם של נכרי או בצנעה מותר ונ"ל דמ"ה עד שבת חזון אפי' למנהגנו גם כן מותר לכבס של נכרי (וכן משמע מדל"א כתב רמ"א בזה דכוכבין מ"ה). וכן אסור מצד המנהג ליתן כלים לכובסת נכרי לכבס מ"ה ואילך אפילו תאמר לו שתכבס אחר ט"ב אבל מותר ליתן קודם ר"ה אע"י שכובסת אחר ר"ה ומיהו הצריך לילך למרחקים מותר לכבס ע"י נכרי אפי' לכמה שבתות וע"י ישראל אם א"א ע"י נכרי והוא צורך גדול הב"ה מתיר אבל המ"א וא"ר אוסרין וכ"ה בראב"ן (תק"ה):

(יג) לצורך מצוה כגון אשה שלובשת לבנים מותרת לכבס וללבוש לבנים ואפי' במ"ב וכן אם אין לו כתונת לשבת ומכ"ש דמותר ע"י נכרי וכן מותר ללבוש כלי פשתן ולהציע על השלחן לבנים כדרך שעושין בשאר שבתות (סג):

(יד) מדינא אסור ללבוש כלים חדשים בין צבועים בין לבנים בין של צמר בין של פשתן בשבת זה ואפי' מנעלים חדשים ומצד המנהג מריח והיינו אפילו בשבת אף דנוהגין לברך שהחיינו בשבת או אפי' קנה בנדר מתוקן וכבר יברך עליו שהחיינו קודם י"ז בתמוז (דל"ב בל"ה אסור משום שלא לנרד שחיינו) וכן אסור לתקן בגדים חדשים או מנעלים חדשים מ"ה וכן לקנות ונהגו להקל לעשות בגדים חדשים לאחרים אם נתנו לו קודם ר"ה אבל מ"ה אסור ליתן לתקן בגדים חדשים וכן נהגו להקל אפי' ליתן מ"ה לאומן נכרי לעשות בדי שהיו מוכנים לאחר ט"ב אם צריך הרבה לזה דאע"ג דבכיבוס נוהגין לאיסור אפילו ע"י נכרי שאני הכא דעדיין לא נקרא שמו ע"י הבגד ולצורך נשואין מי שאין לו אשה ובנים מותר לעשות בגדים חדשים דהא מדינא מותר לו אפי' לישא ואפי' במ"ב עצמו שרי לעשות בגדים ע"י נכרי לצורך נשואין (סד):

(טו) נשים שנוהגות שלא לסדר החושין לאריגה משום שזה נקרא שתי וכיון שנתבטל אבן השתייה החמירו בזה עליהם מעצמם אסור להתיר להם ומ"מ מותר לעשות (קרויין) דלאו בגד הוא :

(טז) אע"ג דמדינא אינו אסור בבשר ויין אלא בע"ב בסעודה האפסדת כדלקמן לפי שנתבטלו קרבנות ונסכים מ"מ אנו כבר נהגו לאיסור מ"ה ואין שוחטין אלא לצורך חולה אע"י שאין בו סכנה או לסעודת מצוה ונ"ל דמי שהכיר מהשר להאכיל בשר לנכרים ואם לא ישחוט יפסיד או יתן מכל בהמה לעני חולה איזה חתיכה וא"א לכזית בשר בלא שחיטה . ואם א"א או לא יברך על השחיטה כיון שאין ישראל אוכל ממנו ומיד שהתפללו הקהל ערבית בעריה אע"י שהיחיד עדיין לא התפלל אסור שלעולם היחיד נגדר אחר הצבור (מ"א ס"ק כ"ו ונ"ע נס"י ל' סק"י דנמלח דונן אינו נגדר) ואסור אפי' בתבשיל שנתבטל בו בשר וכ"ש תבשיל שיש בו שומן וכן בבשר עוף ובשר מלוח אפי' יותר מג' ימים אע"ג דהמעם באיסור בשר משום שנתבטלו הקרבנות ולאחר ג' ימים לא מקרי עוד בשר לענין קדשים שהרי שלמים אין נאכלין יותר מב' ימים וכן עופות לא היו קריבים ע"ג מזבח חוץ מתורים וכ"י וגם אין שוחה אלא בבשר בהמה מ"מ נהגו לאיסור ומ"מ מי שא"א לו לאכול מאכלי חלב יאכל בשר עוף ומ"מ ראוי ונכון שכן ו' אב לא יאכלו בשר ויין אפי' יולדת אם אפשר . דב' אב נכנסו גוים להיכל ואכלו ושזו יקלקלו (סימן מק"ד מ"א ס"ק ט') ולתנוק שאינו יודע להתאבל על דושלים מותר ליתן בשר ויין . וכוס של הבדלה אם יש שם תינוק יתן לו לשותות

היי אדם כלל קלג הלכות ט"ב

ואם לאו כותר הוא בעצמו לשתות כוס של הבדלה ובסעודת מצוה כגון מילה וסדר"ב וסיום מסכתא מותר אפי' בשבוע של ט"ב לאכול בשר ויין וכי' בס' א"ר דבסיום דוקא אם בזמן אחר היה ג"כ עושה סעודה לסיום וגם לא ימחר בליכודו כדי להשלים בזמן ההוא רק שנודמן ע"י שיעור קבוע שיש לו לסיום בזמן ההוא. וסעודת בר מצוה אם הביא ב' סעודות היו סע"מ וכן אם דורש הביט מעניני דב"מ היו ג"כ סע"מ (נ"ט נ"ק פ"ז ס"י ל"ז). וסעודה בלילה שלפני המילה בנ"ח סיון מ"ו ס"ק י"ג כתב דאם תאזנת כ"ס דהוי סע"מ וסיום לכן י"א להחמיר לענין דבר שמצא דיקא לענין דבר ופ"ח י"ל אבילג צ"ח דל"ז א"ל מ"ה י"א להקל וצ"ח מסופק בזה) ואלבד הקרובים הפאולים לעדות ומלבד הבע"ל מצוה מותר להוסיף עוד י' משום ריעות דהיינו אלו שדרך בעל אותה סעודה להזמין אותם שאר פעמים משום ריעות אבל אלו שאין מזמין אותם בשום פעם אלא שהולכים רק לשתות עבירה הוא בידם (לכ"ז ע"י ח"ר) ונשים השייכות לסעודה במקום שדרך לזמן לסעודה ג"כ מותר ונ"ל ראשית בעל הסעודה מותרת אף בסיום מסכתא וכן בניו. ומי ששולחן לו לביתו אסור לאכול. וכל זה אפילו בערב ט"ב מותר ובלבד שיעשו קודם הצות (פ"ק ס"ב):

(יז) תספורת מדינא אסור בשבוע שחל בו ט"ב אחר ראשו וכן כל שער שבו ואנו נוהגים מ"ו בתמוז אבל כותר ל"טול צפרנים וכ"ש בע"י או לצורך טבילה אפי' בע"ש חזון. אבל תספורת אסור אפי' לכבוד שבת דבלא"ה אין רגילין לספר כל שבוע ובזמן כל שמעבב אכילה מותר (ס"ז):

(יח) אסור לגדולים לספר לקטנים ולכבם כסותם להנכס (וכ"ל אפי' לא הגיעו לחינת) משום עגמת נפש (ע' במ"א ס"ק ל"ח) בשבת שחל ט"ב בתוכו אבל בגדים ששלפין בהם קטנים לגמרי שצוצאין רעי ומשתנין בהם כותר וכן שאר בגדי קטנים בני ב' וג' שנים נוהגים להתיר וט"מ לא יכבסו הרבה ביחד ואם אין מכבסים על הנדה יש לכבסם בצנעה ונ"ל לצורך קטנים אין להתמיר אפי' לפי מנהגנו אלא בשבת זו (ס"ח)

(יט) נוהגין שלא לרהוץ מרח אפילו בצונן וכל רחיצה לרפואה מותר אפילו בחמין ואפי' בשבוע שחל בו ט"ב (פ"ח) וכן נדה רוחצת ומובלת כדרכה ואם מובלת ליל י' מותרת לרהוץ בע"ט אם אי"א לרהוץ בליל י' ולבוצאי ט"ב הופסת מעט דמעין סמוך לטבילה חפ"ה וה"ה הלובשת לבנים יכולה לרהוץ בע"ט כדרכה הואיל ואינה עושה לתענוג ובע"ש של חזון הנהגה לטבול בכל ע"ש כותר לטבול וז' שמבטלה לפעמים אסור וכן מי שרגיל בחפ"ה הראש בחמין בכל ע"ש כותר אבל לא (צ"ח) שעושין מאפר ונ"ל דהיה ברחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין מי שרגיל בכל ע"ש. ובצונן מותר לכ"ע בע"ש חזון לרהוץ פניו ידיו ורגליו ונולדת או הולדה מותרת לרהוץ בחמין. ור"ח אב שחל בע"ש האחרונים מתירין לרהוץ (ס"ט):

(כ) אפי' מי שתכפו אבילות של מת ושל שבת זו לא יספר כדרכו וכן אסור לכבם כסותו בנדר ואפר אלא במים. אבל שחל יום שלשים שלו ב"ח בתמוז כותר לספר כיון שאינו אלא מנהג הוי תכפוהו אבילו אבל כה"ג בשבת שחל ט"ב אסור בין בכבוס ובין בתספורת עכ"ל הב"ח (פ"ק ס"ח נ"ח ס"ק י"ט) משמע דוקא בשבת שחל ט"ב דאסור מדינא אבל מ"ה דאינו אלא מנהג נמי מותר אבל ברוקח ס"י ש"א כתב בהדיא דמ"ח אסור ברחיצה בחמין אפי' בכה"ג:

(כא) מילה שהוא מ"ח עד ט"ב נוהגין שהמבול והסנדק ואבי הבן ואביו לובשין בגדי שבת ואפי' בשבת שחל בו ט"ב אבל המכנים התינוק שקורין (ק"י ל"ט) אסור ומ"מ האשה המכנסת התינוק נוהגת ללבוש בגדי שבת שיה עיקר מצותה. ובלא"ה אסור. אפי' בשבת חזון אין מחליפין אלא התנות לבד זה מותר אפילו בשבת שחל ט"ב ונ"ל דהיה פחמקאות שאינו לובש אלא כפני הזעה ופשיטא שטותר להציע לבנים על השולחן. אבל פרוכת וזפות ומעלים של שבת לדעת השיע

חיי אדם כלל קלד הלכות ט"ב קצד

הש"ע בשבת חזון מותר אבל לא כשחל ט"ב בשבת (שם) ובקק ווילנא נוהגין ע"י הגריא ללבוש בגדי שבת ויש משנים בגר אחד :

כלל קלד. דין ע"ב (מקנ"ז מקנ"ו):

(א) ע"ב לא יאכל אדם בסעודה המפסקת ב' מיני תבשילין אפי' הכל בין אחד כגון מיני קמחין שקורין (פערפיל) או (לחקס) אסור לאכלן כשבשילן אי רכה ואחר עבה וכן (קרעפליך) ממולאין בגבינה הוי ב' תבשילין ואפי' בשיל ב' מינים שנאכל כמות שהוא חי אסור ולכן במדינתנו שאין דרך לבשל ערשם עם ביצים אסור לאכלן אך נוהגים לאכול או ערשם או ביצים שהן זכר לאבלות שאין להם פה כשאר דברים כאכל שאין לו פה ואפי' זה אסור כשכבר אכל מין אחר באותו סעודה ודלא כהקמן עם שמתחלה אוכלין מין מבושל ואחר כך יושבים לארץ ואוכלין ביצים וכ"ש דאסור להפסיק ביניהם בבהמ"ז דגורם ברכה שא"צ אבל מותר לאכול אפי' כמה מינים פירות כשהן חיים. והמון העם אוכלים פירות כמה מינים על הארץ ואין לזה טעם וריח :

(ב) מי שאפשר לו לא יאכל בסעודה המפסקת אלא פת חריבה במלח וקרחון של מים ויש מחמירים למבל אחר אכילה פת בארז ולאכלו ע"ש ויגרס בחצץ כו' ועכ"פ לא יאכל אחר סעודתו לקינוח דברים שרגיל בהם בשאר פעמים ויטעם בשתי' ממה שרגיל לשחזות והכל לפי מה שהוא אדם :

(ג) נהגו לישוב עיג קרקע בסעודה המפסקת כדי שתהיה ניכר שהיא סעודה ששילה וא"צ לחלוץ מנעליו הכל שהוא משום אבל אינו הל' עד שתחשך ואחר שאכל מותר לישוב על הספסל עד שתחשך :

(ד) יש לזהר שלא ישבו ג' לאכול יחד סעודת המפסקת כדי שלא יתחייבו בזמון כדי שלא תהיה סעודה חשובה ולכן אפי' אם אירע שאכל ביחד לא יזמנו דאין זה כביעות כיון שאין דעתן לקבוע :

(ה) וכיון בסעודה המפסקת שאין דעתו לאכול עוד אחריה סעודת קבע ובשהוא אחר חצות אבל קודם חצות או אפי' אחר חצות ודעתו לאכול אחריה סעודת קבע א"צ לזהר בכ"ז :

(ו) ומנהג הישר לאכול קודם חצות או אחר חצות סעודת קבע וסמוך להשיכה ונכלין על הארץ תבשיל א' ואח"כ מי שמתירא שיזיק לו התענית מותר לאכול פת עם המאה או גבינה כדי לישובו ובלבד שלא יאכל ב' תבשילין :

(ז) המתענה ב' ה' כל ימות השנה ואירע בו ע"ב ישאל על נדרו או שיתענה עד אחר מנחה ואוכל סעודה המפסקת קודם ביאת השמש כיון דאיא לו להתענות ב' ימים ומ"מ אם ברי לו שלא יזיק לו יתענה ב' ימים ומ"מ אם מי שאינו רוצה להשלים אסור לאכול ב"פ וגם כל דין סעוד' המפסקת עליה ולכן אם צריך לאכול יותר ישאל על נדרו :

(ח) אעפ"י שאכל סעודה המפסקת מותר לחזור ולאכול א"כ קיבל עליו בפירוש שלא לאכול עוד היום ואפי' לא הוציא כפיו אלא שקבל בלבו להתענות הוי קבלה (ע' ס"ח זכאורי כג"ר 6) ואסור אז כל מה שאסור בט"ב הוין מנעילת הסנדל דכותר דהוי כאלו התנה בפירוש הוין מזה (ע' ט"ז) אבל אם לא קיבל אפילו בלב אלא שנגמר בדעתו שלא לאכול אינו כלום ומותר אפילו באכילה :

(ט) כ"ז שלא קיבל עליו התעני' כותר אפי' באכילה ובכלום עד בין השמשות אבל בין השמשות אסור דהוי ס' לילה. ונוהגין להלוץ המנעלים קודם ברכו אפי' אם מתפלל ביום. ובמקצאי שבת אחר ברכו. הוין מש"ץ שהולך קודם ברכו כפג בלבוש הדעת ויזהר שלא יגע בידיו במנעליו דאליכ צריך נשילת ידים לתפלה :

(י) נוהגין שלא ללמוד ע"ב אחר חצות אע"ג שמותר באכילה כיון שיכולין ללמוד בדברים שכותר ללמוד בט"ב והוא הוטרף בעלמא :

חיי אדם כלל קלה הלכות ט"ב

כלל קלה. דין ט"ב (תקנ"ד עד תק"ס):

(א) ט"ב אסור באכילה ושתייה ברחיצ' וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ואסור לקרות בתורה בין שבכתב ובין שבע"פ שדברי תורה משמחין הלב ומותר לקרות בירמיה בדברים הרעים שבו. ואם יש בהם פסוקי נחמה צריך לדלגן וכן מה שכ' פורעניות על א"ה צריך לדלגן וכן מותר ללמוד איוב ומדרש איכה ופ' אלו מגלחין דמירי מדין אבל ומנודה אבל אסור לישא וליתן בהלכה ואפי' ע"י ההרהור אסור דעכ"פ משמח וכ"ש דאסור לעיין איזה קושי' או תירוץ אפי' בדברים הרעים דמשמח הלב ואסור להורות הוראה כ"א לצורך חולה הצריך עכשיו ואסור לדין דיני ממונות דדין היינו תורה ואם אין הבע"ד יכולין להמתין עד מחר אפשר דשרי דהוי כרבים צריכים לו (מ"א) וחזן הקורא מותר להזור הפרשה קודם שיקרא ומותר לקרות כל סדר היום ואפילו איזהו מקומן ואסור ללמוד עם התינוקות אפי' דברים רעים כדי שידעו דזה שמחה הוא להם אבל מותר לומר לפנייהם דברים הרעים כדי לשבר לב התינוק:

(ב) אפי' עוברות ומניקות צריכין להתענות ולהשלים אפילו מצטערות הרבה אם לא ח"ו שיש לחוש לסכנה וחיה כל' יום דדינה כחולה שאין בה סכנה אפילו אם אינה חולה כלל וכן שאר חולה שאין בו סכנה כשצריכין לאכול דעת רוב הפוסקים דא"צ להתענות במקום חולי ל"ג רבנן (ר"ן סוף מעניות ומ"מ כדעת הרמב"ן ונ"ח כ' משום דכדברי קבלה ט"ב שזה לשאר מעניות ולכן אסורין אלא דבזמן של' דמל' בנלו ה"ה ט"ב אלא שא"כ רלו להקל בנ' מעניות ונט"ב לא רלו להקל וכן משמע דעת הרמב"ם שכ' על כל' ד' מעניות ונהנו כל ישראל כו' וכ"כ בהדי' דקי' רשנ"א מגילה דף ה' וכו' שגם ר"ת מודה בזה ודברי הט"ז לא הנכתי דמ"כ אם ט"ב הוא מדברי קבלה א"כ ה"ה בחולה שא"ס אסור דכעין דאורייתא תיקון וכו' מה זה שכ' ביולדת אם לא שהיא קלת קולה וכו' ועכ"פ קולה שא"ס אם לריד לאכול כנ"ה דהמיקל לא הפסיד) ומיהו נוהגין להתענות כ"ז שאין להם צער גדול שיש לחוש ח"ו לסכנה והמיקל לא הפסיד ומכ"ש באדם חלוש והוא חולה שאין בו סכנה שלא להחמיר ומ"מ לא יתעסקו במאכל ובמשתה אלא כדי קיום הגוף ומ"מ יתענו איזה שעות אם לא בחזה שמרגשת בעצמה שהוא בריא' ושארין מו"ק לה התענית או צריכה להתענות ותוך ג' ימים אסור לה להתענות:

(ג) רחיצה בין בהמין בין בצונן אפילו להושיט אצבעו במים ואפילו טבילת מצוה כגון אשה שחל טבילתה בט"ב אסור אע"ג דמדינא היה מותר כיון שאינו של תענוג מ"מ כיון דאפי' אם תטבול אסורה לשמש ובלא"ה בזמנ' ליכא טבילה בזמנו כדאי הוא בית אלקים לאבד טבילה א' (וע' כלל קל"ג סי' י"ט):

(ד) כיון שאינו אסור אלא רחיצה של תענוג לכן נוטל אדם ידיו שהרית וצריך לזהר שלא ישול אלא עד סוף קשרי האצבעות מפני שרוח רעה שורה עליו ולאחר שניגב ידיו ועדיין לחות קצת מעבירים על עיניו (ועיין בנ"אור הגר"א סי' תרס"ג סק"ו שכ' לעיקר אסור ברכילה ע"ש רח"ת מ"כ) ואם היה לבלוך על עיניו ודרכו לרחצם במים רוחץ כדרכו ואינו חושש דהוי כמלוכלך בטיש דמותר:

(ה) אם היו ידיו מלוכלכות בטיש ובצואה מותר לרחוץ להעביר הלכלוך ומיהו לא ישול כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך ואם עשה צרכיו וקינה וכן אם מטיל מים ישפשף בידו הניצוצות ורוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו דהוי כמלוכלך. ואם רוצה להתפלל אפילו לא קינה מותר ליטול עד קשרי אצבעותיו וה"ה למנהגה לתפלה ירחוץ עד קשרי אצבעותיו:

(ו) נשים המבשלות וצריכין להדיח ולרחוץ המאכלים מותר דהא אין מתכונים לרחיצה:

(ז) הבא מן הדרך ורגליו מלוכלכות מותר לרחצם במים וכן מותר לשרות מפה במים בעט"ב ומוציאה מן המים והיא מתגבשת עד שאין בה טופח להטפח ומקנה בה פניו ידיו ורגליו אפילו עושה כן לתענוג כיון שהוא נגובה:

קצה חיו אדם כלל קלה הלכות ט"ב

(ח) סיכה אינה אסורה אלא של תענוג אבל מי שיש לו חששין מותר לסוך:
(ט) נעילת הסנדל דוקא של עור ואפי' של עץ אם מהופה בעור או של בגד ולמטה בשולים תפורים בעור אסור אבל של בגד ושל עץ וכיוצא בו מותר דלא נקרא מנעל אלא של עור:

(י) המהלך בדרך ברגליו כיון שהוא מורה גדול לא אסרו חכמים ומותר בנעילת הסנדל וכשיגיע לעיר הולך אבל אם יושב בעגלה אסור:
(יא) ההולכים בין הנכרים נוהגים ללבוש מנעלים אע"ג שאין למחות בידם כיון שיש גדולים המתירים מ"מ אין לזה טעם דמה בכך שילעיגו עלינו הנכרים בלא"ה מלעיגים עלינו ומ"מ אותן היושבים בהנות ודאי אסורים דאיך ידעו הנכרים אם הולכים בלא מנעלים:

(יב) תשמיש המטה אסור. ולכן אסור לישן עמה במטה אחת וגם נכון שלא ליגע בה בלילה:

(יג) אסור לשאול שלום חבירו בט"ב ואפי' לומר צפרא טבא וכיוצא בו אסור ואם ע"ה שואל בשלומו משיב לו בשפה רפה משום שלא ישנאנו וכן אסור לשלוח דורון לחבירו דהוה מכלל שאילת שלום:

(יד) לא ילך ויטייל בשוק כדי שלא יבא לידי שהוק והתול ואותן אנשים שיושבים בבכ"נ ועושין שחוק עליהם נאמר כל מי שאינו מתאבל בו וגדול עונם מנשוא:

(טו) מלאכה בין בלילה ובין ביום תלוי במנהג המקומות וכן פרקמטי' ואנו נוהגין לאסור בכל מלאכה שיש בה שיהיו קצת אפילו מעשה הדיוט בין בלילה וביום עד הצות אבל דבר שאין בה שיהיו כגון הדלקת נרות וקשירה וכיוצא בו מותר ומ"מ ראוי לכל י"ש להחמיר על עצמו שלא לעשות מלאכה כל היום כדי שלא יסיח דעתו מהאבילות וכן נוהגים לאסור משא ומתן קודם הצות ולאחר הצות נוהגין להתיר. ומ"מ לא ימשוך בעסקיו כדי שלא יסיח דעתו מהאבילות ולחלוב הפירות טוב לעשות ע"י נכרי ואם א"א מותר לחלוב בעצמו וכל העושה מלאכה בט"ב בקביעות אינו רואה סימן ברכה ומלאכת דבר האבד מותר וע"י נכרי מותר אפי' בביתו בכל מקום:

(טז) כל האוכל ושותה בט"ב אינו רואה בשמחת ירושלים וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. כל הדברים שאסור מדינא בט"ב כגון אכילה וכו' אין חילוק בין בלילה ובין ביום עד הערב ומה שנוהגין שרוהצין קודם מנהג הוא מנהג של בורות וע"ה ונשים היו נוהגין כן להזק את לבן שנולד משיח בט"ב ושעתיד לבא אבל אין ראוי לכל כן תורה לעשות כן:

(יז) יש נוהגין לשכב בליל ט"ב על הארץ ומשים אבן תחת ראשו ויש לאדם להצטער בענין משכבו בליל ט"ב שאם רגיל לשכוב בב' כרים ישכב על א' מיהו הכל לפי מה שהוא אדם וימעט בדבורו והנאתו בט"ב בכל מה דאפשר:

(יח) המנהג הפשוט שלא להניח תפילין בט"ב שהרית ולא טלית גדול אלא לובשים טלית קטן בלא ברכה ומיהו לאחר הצות מותר להניח טלית ותפילין וכן נהג הגר"א:

(יט) בליל ט"ב מתפללים ערבית ואחר י"ה אומרים קדש שלם ואומרים איכה וקניות ואפי' כשהוא ביחיד ואח"כ אומרים ואתה קדוש ואחר זה קדיש בלא התקבל עד למחר במנהג:

(כ) ליל ט"ב ויומו נוהגים שיושבים על הארץ ויש שיושבים על השק ומאריכין בקינות עד קודם הצות ונוהגים שלאחר שיצאו מבהכ"נ שחרית יושבין על ספסלים דכיון דאינו אלא מנהג לא מחמירין כולי האי ואסור לספר ולדבר ולצאת להזק בשעת הקינות כדי שלא יפסיק לבו מן האבילות:

(כא) אין אומרים תחנון בט"ב דאקרי מועד כדכתיב קרא עלי מועד בו ומ"מ מותר לעשות הספד על הכס אפי' לאחר הצות דכל היום הוא נקבע לבני אבל צ"ה אין אומרים. ואין אומרים אא"א ולמנצח ולא פטום הקטורת ומכ"ש קרבנות

חיי אדם כלל קלה קלו הלכות ט"ב

דלא מקרי סדר היום שאין כל אדם אומר אבל מזמור לתורה אומרים שהרי בזמן
הז'מ היה י"ט והחזן אומר ענינו בין גואל לרופא (ח"ר דלא כט"ז וכן נראה ונענין
אחרית ז"כ ב"ר כ' שאומרים ונזכרה"ג כ' שלא לומר וז' בספר ד"מ שכל הטעם כיון
שט"ב אסור בשאלת שלום איך יאמר ויש לך שלום (ע"ס):

(כב) אם יש אבל בעיר הולך בלילה לבהכ"נ וגם ביום עד שיגמרו הקניות:
(כג) מנהג שלנו שאין אומרים נחם ב"ח בברכת ולידושלים כ"א בתפלת
המנחה שאז הציתו אש בכרמ' ונשרף עד שקיעת החמה ביום העשירי ולכן נוהגים
מקצת להתענות גם ביום י' ולכן מתפללים אז על הנחמה ומש"ה מנהג טוב שלא
לאכול בשר בליל עשירי ויולדת מותרת (ח"ר) וכן נוהגין ביום עשירי עד חצות
היום וכן אין לרהוץ במרחץ ואין להסתפר עד חצות היום אבל בסעודת מצוה מותר
אפי' בליל י' והסעודה שעושין בלילה שלפני החתונה במקום שאין משלחין באותו
פעם סבלונות לא מקרי סעודת מצוה ולכן אין לאכול בשר וב"ש שלא יהיה שם
כלי זמר עד אחר חצות ביום י'. והמתענה ביום י' אסור לאכול ג"כ בשר בסעודה
ראשונה משום אבילות דיומו. ויאמר נחם בכל התפלות ערבית שחרית ומנחה.
ויקרא איכה ביום י'. ואם הם י' לא יקראו בצבור ונ"ל דלפי מנהג קהלתנו שקורין
במגילה הכתובה כדן על הקלה ובגלילה ומברכין בט"ב על מקרא מגילה אבל ב"י
אב לא יברך ופשוט דיותר ללמוד וב"ש להניח תפילין ואסור להחמיר בזה (ח"ר)
בזס כ"י) ומ"מ הצריך לאכול בט"ב אומר נחם כל פעם שאוכל שהרי מדינא גם
בכל התפלות צ"ל אלא שכבר נהגו משא"כ באכילה אין כאן מנהג ואומרו בברכת
בונה ירושלים כמו יעלה ויבא ורצה:

(כד) אם יש תינוק למול מלין אותו אחר שגומרים הקניות ונותנים הכוס לתינוק
הגדול קצת דשי"ך בחינוך ואם כלין אצל היולדת אם אינה מתענה כמבואר לעיל
ס' ב' אזי תשמע היא הברכה ולא תפסיק בדברים בין הברכה לשת"ת הכוס
ותשתה היא ואבי הבן ואמו והמוהל והסנדק נקראים בעלי ברית ומותרים ללבוש
נגדי שבת לאחר הקניות עד לאחר המילה ואז פושטין אותם:

(כה) לאחר גמר הקניות יוצאין לבה"ק ואפי' על קברי נכרים כלומר הרי אנו
חשובין כמתים ועדים לא ילכו על הקברים אפי' על קברי ישראל כי הרוחות מתדבקין
בו היו אם לא לצורך מת אלא יעמדו ברהוק ד' אמות:

(כו) נוהגין שלא להכין צרכי סעודה ושלא לשחוט עד אחר חצות אבל לצורך
מצוה מותר. ויש מקומות נוהגין לשחוט לצורך אכילה לאחר (מ"א סימן תק"ט)
וט"ז ס' תק"ט):

(כז) אסור לעשון (טיטון) שקורין (רייכק). והחמיר מאד עד שכ' שהעובר ע"ז
משתמים אותו (כנה"א):

כלל קלו. דין ט"ב שהל בא' בשבת.

(א) ערב ט"ב שהל בשבת או ט"ב שהל בשבת ונדהה אין לו כלל שום דין ט"ב
ואוכל בשר ושותה יין ואפי' במנחה והמונע עצמו משום אבל עבירה בידו וז"מ
לא ישב בסעודת חבירים ולא ינהוג בשמחה אלא בדאבון נפש ואם חל מילה
יעשה הסעודה קודם מנחה ואסור באכילה ושתיה ורחיצה בין השמשות שהרי הוא
ספק לילה אבל לא יחלוץ המנעלים עד שההשך ויאמר הש"ן ברכו דאסור להראות
אבילות בשבת. והשי"ן הולץ קודם ברכו משום בלבול הדעת רק שיאמר מקודם
חמבדיל בין קודש להול (תקס"ג):

(ב) ט"ב שהל בשבת אומרים אב הרהמים בשחרית (ח"ר) ובמנחה א"א צו"צ:
(ג) י"א דאסור בתשמיש המטה כמו אבל דנוהג דברים שבצנעה וכן נוהגין
ואמנם כשהל ליל טבילה בשבת יש מתירין ונ"ל דאע"ג דקיי"ל בזמ"ז אין טבילה
בזמנה מ"מ משום ביטול מצות עונה יש לסמוך על המתירין:

(ד) ט"ב שהל בשבת י"א שיש להחמיר שלא ללמוד בו אלא דברים שמותר
ללמוד בט"ב אבל ייתר לחזור שמות ומכ"ש קודם חצות. בשבת חזון אם אין
מי

חיי אדם כלל קלו קלו הלכות ט"ב קצו

מי שיודע לקונן במפסיד כנהוג אלא א' ממי שכבר בירך בתורה יעלה שנית ולא יברך ואמר קדיש אחר מפסיד ואם כבר אמרו קדיש צריך זה לחזור ולקרנות בתורה ויברך תהלה וסוף (סי' רפ"ב ס"א ס"ק י"ד):

(ה) בבוצאי שבת כשרואה הגר מברך מאורי האש ואין מבדילין על הכוס ראסור לטעמו וא"ל ליתנו לתינוק כמו גבי מילה במ"ב דהתם לא הוי מילתא דקביע משא"כ הברלה דהוי כמו מילתא דקביע דהרבה פעמים הל' ט"ב בא' שבת וגור' שהתינוק יבא לשחות כשיגדיל ואע"ג דנותנין לתינוק לאכול ולשתות היינו מה שצריך בשבילו אבל לעשות דבר בשבילו וליתן לתינוק אסור אבל מבדילין בתפלה כשאר שבת וכליל מוצאי ט"ב מבדיל על הכוס אבל אינו מברך לא על הבשמים ולא על הגר אפילו לא בירך על הגר במ"ש דאין מברכין על הגר אלא במ"ש בזמן שנברא. וכן אסור לברך על הבשמים כליל ט"ב כיון שאינן באין אלא לתענוג אין עושין במ"ב ויהיה לבני ביתו שקודם שעושים שום מלאכה יאמרו הגבדיל בין קודש להול:

(ו) המתענה ב' ימים ט"ב ישמע הברלה כליל עשירי מאחרים ואי ליכא אחר יתן לתינוק לשחות ואל ימתן מלהבדיל עד יום ב':

(ז) אם יש מילה בט"ב שנדחה מדינא מותר לבע"י הברית והיינו אבי הבן ואביו והמוהל והמנדק להתפלל בנהוג גדולה היינו מ' שעות ומחצה (עין ח"א דל"א כ"ח וכן מלח"י ברוקס ה"ל שבת סי' ק"ג ב"ה"א) ואז מותרים לאכול ולרחוץ אבל סעודה לא יעשו עד הלילה והיה פה"ב דהאב והכהן לא ישליכו (ע' ח"א ב"ס ת"ט) ומ"מ ג"ל דוקא אם הפה"ב בזמנו שחל לי' ש"ז בו ביום אבל שלא בזמנו ואפילו היה יום ל"א בשבת דאעפ"כ הוא שלא בזמנו צריכין להשלים (שאר ב"ה"א ב"ס ח"א כ"א תק"ס ס"ל דל"א בזמנו לא הוי סעודת מצוה וגם ח"א דה' על ת"ט ד"ל דל"א מילה דכתיב ב' ע' חכ"י הנס דכ"ל דלק"ס שח"י דין זה כונע מסעפה דר"א בר"ל ע"ט ט' ע"ו היה מחמת קרבן ע"ל וא"כ דומה לפה"ב ס"ס י"ל דגם ב"ה"ט מורה דאסור):

(ח) ט"ב שחל בשבת ונדחה ליום א' כלילה אסור לאכול בשר כמו לעיל כלל קל"ד סי' כ"ג אבל ביום ב' מותר לאכול בשר וכן ואין עליו דין עשירי באב כלל וכן הנהוג להתענות בכל שנה עשירי באב איצ' להתענות (תק"מ):

כלל קלז. דין לעשות זכר להורבן:

(א) משחרב בהמ"ק תקנו חז"ל שבכל דבר שיש בו שמחה יהי זכר להורבן ואסמכוהו אקרא דכתיב אם אשכחך ירושלים כו' אם לא אעלה כו' ע"ב אמרו לא יסוד אדם כל ביתו בסד אלא מניח בו אמה על אמה בלא סיד כנגד השתח כדי שידאחו תמיד כשיצא ויבנו ויזכור ההורבן ויתאונן עליו אבל מה שמציידין כל החדר ומשחירין אמה א' לא מהני דגם זה הוא ציור ואף שכותבין זכר להורבן לא מהני:

(ב) וכן התקינו שהעורך שלהן לעשות סעודה לאורחין לא יתן כל התבשילין הראוי לסעודה וכן האשה לא תתקשש בכל התכשיטין בפעם א' וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין (ול"ג ש"ז ח"א כוהנין כלל) והכל כדי לזכור ירושלים שנאמר אם לא אעלה כו' על ראש שמחתי:

(ג) וכן גורו שלא לשמוע שום כלי שיר ואפילו שיר בפס וכל מיני שמחה אסור ואסור למלאות פיו שהוק בעה"ו והמזמירין בשעת מלאכתן אסור ואם ידוע שלא ישבעו מוטב שהיו כו' אבל לשמחת חתן וכלה הכל שרי:

(ד) בשעה שמכסין ראש הכלות ביום החופה אסור לכסות במעיל שיש בו הוסי כסף והב כי י"א דהוה שגורו על עשרות כלות:

(ה) אסור לאדם שימלא שהוק פיו בעה"ו ואפילו בשמחה של מצוה כגון בתתונה ופורים (ט"ו):